

WIADOMOŚCI BANKU POLSKIEGO

(Drukowane jako rękopis).

Rok V.

WARSZAWA, DNIA 29 WRZEŚNIA 1928 R.

Nr. 18.

TREŚĆ:

Ruch służbowy	str. 135			str.	
Księgowanie obliża podawczego przy dyskoncie weksli, stanowiących zabezpieczenie otwartego kredytu	" 135	Liczenie porta przy dokumentach inkasowych	"	136	
Wymiana biletów bankowych z brakującym marginesem ze znakiem wodnym	" 135	Zwracanie weksli przy jednym różowym wykazie	"	137	
Zawiadamianie Dyrekcji Banku o odwiedzinach Oddziałów przez wybitne osoby	" 136	Zbyteczne opatrywanie dwukrotnie plombą worków bilonowych lub przesyłkowych	"	137	
		Kredyt długoterminowy w Polsce	"	137	

Ruch służbowy.

Zwolnienie ze służby.

Alojzy Kaczmarczyk z Oddziału w Wilnie i Władysław Kiernicki z Oddziału w Królewskiej Hucie.

Emerytowanie.

Szczęśny Kobylański, Dyrektor Oddziału w Bielsku.

Księgowanie obliża podawczego przy dyskoncie weksli, stanowiących zabezpieczenie otwartego kredytu.

(Dział IV i VI Spisu Okólników).

W Okólniku Nr. 112 z 21 grudnia 1927 r. zaznaczono, że listy dyskontowe weksli długoterminowych, stanowiących zabezpieczenie rachunku otwartego kredytu, winny zawierać tylko weksle, płatne w jednej dekadzie. W związku z ułatwieniem, wprowadzonym Okólnikiem Nr. 42 z 29 maja 1928 r. co do księgowania obliża podawczego weksli płatnych w jednej dekadzie, a zamieszczonych w jednej liście dyskontowej, wyjaśnia się, że również obliża podawcze wyżej wymienionych weksli, przy przeniesieniu ich z rachunku otwartego kredytu do portfela wekslowego przez normalne zdyskontowanie, może być księgowane w jednej pozycji tylko z zestawień (form. Nr. 318 i Nr. 319 — niebieskie lub białe), a nie z poszczególnych list.

Wymiana biletów bankowych z brakującym marginesem ze znakiem wodnym.

(Dział XIII Spisu Okólników).

W Instrukcji Służbowej cz. V, str. 46 — wskazano właściwy sposób postępowania przy badaniu przedstawionych do wymiany biletów bankowych uszkodzonych, co do których nasuwa się przypuszczenie uszkodzenia w celach oszukańczych. Podejrzenie takie może powstać najczęściej przy biletach z brakującym marginesem ze znakiem wodnym. Wyjaśnia się przeto, że — o ile okazieł jest osobą Oddziałowi znaną i brak marginesu ze znakiem wodnym nie wzbudza przypuszczenia co do nadużycia — Dyrektor Oddziału lub Zastępca Dyrektora Oddziału, względnie wyznaczony do tej czynności urzędnik może załatwić wymianę bez dalszych dochodzeń.

Zawiadamianie Dyrekcji Banku o odwiedzinach Oddziałów przez wybitne osoby.

(Dział I Spisu Okólników).

W siedzibie jednego z Oddziałów bawił w ostatnich miesiącach Pan Prezydent Rzeczypospolitej i przez czas swego pobytu mieszkał w budynku bankowym, o czym Dyrekcja Banku dowiedziała się dopiero później drogą pośrednią. Jakkolwiek chwilowa obecność w danej miejscowości osób, zajmujących naczelne lub wysokie stanowiska w państwie, nie ma wpływu na bieg spraw bankowych, to jednak — w razie zaszczytnego wyróżnienia Oddziału przez odwiedziny, a tem bardziej zamieszkanie w jego gmachu — winny być władze Banku zawiadamiane o każdym takim wypadku, jako też o podobnych ważniejszych zdarzeniach.

Liczenie porta przy dokumentach inkasowych.

(Dział IX Spisu Okólników).

W liście okrężnym Nr. 146/IV z 20 lutego 1925 r. zwróciła Centralna Księgowość uwagę Oddziałów, że przy załatwianiu inkasa weksli, czeków i przekazów, liczy się porto tylko w razie zwrotu dokumentu takiego z protestem lub bez protestu, co niewątpliwie wynika z postanowień taryfy stawek prowizyjnych.

Przypomina się więc ponownie (Wiadomości Banku Polskiego Nr. 9 z 15 maja 1928 r., str. 74), że od zainkasowanych, wyżej wymienionych dokumentów, nie pobiera się od podawcy innych opłat, lecz tylko taryfową prowizję.

W razie zwrotu niezapłaconego dokumentu liczy się oprócz rzeczywistych kosztów protestu i prowizji taryfowej na rzecz Banku również koszty porta pocztowego i ewentualnej prowizji, płaconej przez Bank Zastępstwom.

Ponieważ Oddziały, otrzymujące przygotowane już rachunki kosztów protestu z błędnymi pozycjami porta pocztowego, nie mogą częstokroć zorientować się co do prawidłowego obliczenia tych opłat, podaje się poniżej przejrzystą tabelę zaliczania porta (według obecnie obowiązującej taryfy pocztowej) i prowizji Zastępstw od zwracanych dokumentów inkasowych, jako bliższe wyjaśnienie kosztów takich, określonych w taryfie:

Z protestem		Bez protestu	
p ł a t n y c h w s i e d z i b i e			
Oddziału	Zastępstwa	Oddziału	Zastępstwa
z a m i e j s c o w e			
zł	zł	zł	zł
1) przy 1 notyfikacji 1'30	1) przy 1 notyfikacji 1'95	0'65	1'30
2) „ 2 notyfikacjach 1'95	+ prowizja 1'—		+ prowizja 1'—
	razem . . 2'95		razem . . 2'30
	2) przy 2 notyfikacjach 2'60		
	+ prowizja 1'—		
	razem . . 3'60		
m i e j s c o w e			
zł	zł		zł
1) przy 1 notyfikacji 0'65	1) przy 1 notyfikacji 1'30		0'65
2) „ 2 notyfikacjach 1'30	+ prowizja 1'—	—	+ prowizja 1'—
	razem . . 2'30		razem . . 1'65
	2) przy 2 notyfikacjach 1'95		
	+ prowizja 1'—		
	razem . . 2'95		

Przy innych natomiast dokumentach (wylosowane papiery, kupony, frachty, książeczki oszczędnościowe i t. p.) liczy się porto, przewidziane w taryfie stawek prowizyjnych tak w wypadku zainkasowania jako też zwrotu dokumentu.

Zwracanie weksli przy jednym różowym wykazie.

(Dział IV Spisu Okólników).

Weksle zamiejscowe zaprotestowane, z błędami formalnymi, odwoływane i t. p., winny być zwracane — zgodnie z Instrukcją Służbową cz. IV, str. 96 — przy jednym wykazie różowym (form. Nr. 521). Mimo tego zupełnie wyraźnego przepisu niektóre Oddziały postępują nieprawidłowo, t. j. sporządzają oddzielne wykazy dla każdej kategorii weksli zwracanych do jednego Oddziału z różnych powodów. Przypomina się więc powyższe postanowienie z nadmienieniem, że niestosowanie się do niego świadczy o niezajomości wydanych zarządzeń i braku zainteresowania się nimi.

Gdyby ilość zwracanych weksli wymagała użycia dwóch lub więcej egzemplarzy wykazu, wówczas na ostatnim winno być sporządzone zestawienie łącznej ilości sztuk i kwoty.

Zbyteczne opatrywanie dwukrotnie plombą worków bilonowych lub przesyłkowych.

(Dział I i XIII Spisu Okólników).

W Instrukcji Służbowej cz. V, str. 19 i 62 wskazano sposób prawidłowego zawiązywania i plombowania worków bilonowych oraz przesyłkowych. Ponieważ chorągiewkę przymocowuje się tuż przy węźle, zamykającym fałdy worka, co uniemożliwia rozluźnienie wiązania, nie potrzeba dwukrotnie plombować, t. j. zakładać plomby przed nałożeniem chorągiewki — lecz należy uczynić to dopiero po jej przymocowaniu. Przepis taki winien być przestrzegany przy pakowaniu bilonu do worków oraz przy przesyłkach pocztowych nieubezpieczanych. Co do przesyłek ubezpieczanych obowiązuje nadal Okólnik Nr. 93 z 27 października 1927 r., w którym wyraźnie zaznaczono, że końce sznurka po zaplombowaniu muszą być przewleczone na drugą stronę chorągiewki i zalakowane.

Kredyt długoterminowy w Polsce.

W danej chwili, gdy zagadnienie krótkoterminowego kredytu można uważać za bliskie rozwiązania, jednym z najważniejszych problemów gospodarczych Polski jest kwestja uruchomienia kredytów długoterminowych, bez których nie można prowadzić intensyfikacji rolnictwa, rozbudowy środków komunikacji, akcji budowlanej, modernizacji przemysłu i t. p.

Stan kredytu długoterminowego przed wojną przedstawiał się na obszarach, wchodzących w skład Państwa Polskiego, w sposób następujący w milionach złotych ¹⁾:

Towarzystwa kredytowe ziemskie i miejskie	3.711,1
Banki kredytu hipotecznego	2.941,2
Kasy oszczędności	1.223,4
R a z e m	7.875,7

Dwie pierwsze pozycje obejmują stan długoterminowego kredytu emisyjnego. Kasy oszczędności, które udzielały przed wojną pożyczek hipotecznych, przeszły obecnie prawie wyłącznie do operacji krótkoterminowych.

Kredyt długoterminowy uległ w okresie inflacji całkowitej ruiny. Spadek waluty umożliwił szeregowi dłużników spłatę dawnych zobowiązań, ale zarazem zamknął całkowicie drogę do dopływu nowych pożyczek hipotecznych.

Reforma walutowa z roku 1924 dostarczyła podłoża do stopniowej odbudowy kredytu długoterminowego. Zrazu działalność instytucji tego typu ograniczała się do przerachowywania wierzytelności przedwojennych i dopiero od 1926 r. zaczęto dokonywać w szerszych rozmiarach nowych emisji.

Towarzystwa kredytowe ziemskie. Pomijając banki państwowe, największą aktywność w zakresie nowowydanych pożyczek wykazały towarzystwa kredytowe ziemskie:

¹⁾ Według parytetu, wprowadzonego rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 13/X 1927 r. Uwaga ta dotyczy również wszelkich późniejszych przeliczeń na złote.

Stan nowowydanych listów zastawnych i obligacyj.

	31/XII 1924	31/XII 1925	31/XII 1926	31/XII 1927	30/VI 1928
w tysiącach złotych ²⁾					
Tow. Kredytowe Ziemskie w Warszawie	2,308.6	26,278.7	29,546.2	70,742.1	107,000.0
Poznańskie Ziemstwo Kredytowe	84,810.4 ³⁾	94,278.2 ³⁾	103,369.7 ³⁾	115,943.1 ³⁾	140,777.0 ³⁾
Tow. Kredytowe Ziemskie we Lwowie	—	10,955.4	11,432.5	27,685.2	40,951.0
Razem	87,119.0	131,512.3	144,348.4	214,370.4	288,728.0

Najwcześniej, bo jeszcze w okresie inflacji przystąpiło do wydawania pożyczek nieulegających deprecjacji Poznańskie Ziemstwo Kredytowe, wypuszczając 6% rentowe listy żytnie i 8% dolarowe listy zastawne. Nie podlegają one amortyzacji i płatne są w pieniężnej równowartości żyta lub dolara w dniu 1 lipca 1933 r. Wobec wahań walutowych i zmian w cenach żyta pożyczki udzielane na ich podstawie są wielkim ciężarem dla dłużników. Obecnie uwydatnia się to specjalnie silnie przy listach żytnich, których ciężar zmniejsza się lub powiększa zależnie od cen żyta, którego wartość ulega ciągłym wahaniom⁴⁾. Oprócz nowej emisji towarzystwa kredytowe mają zobowiązania z tytułu dawnych listów, podlegających przewalutowaniu na podstawie par. 14 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 14 maja 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych. Wartość skonwertowanych listów zastawnych tych 3 towarzystw wynosiła 30 czerwca 1928 r. — 170,545.000 zł.,

t. j. Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie 125,9 milj. zł.

Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego 37,4 „ „

Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego we Lwowie 7,2 „ „

Konwersja nie jest jednak jeszcze całkowicie zakończona, a sumę podaną powyżej należy uważać jako bezsporne minimum⁵⁾.

Dla zorientowania się co do rodzaju, oprocentowania i terminu spłaty listów zastawnych i obligacji tych trzech towarzystw, podaje się poniżej stan emisji 30 czerwca 1928 r.

Tow. Kredytowe Ziemskie w Warszawie		Poznańskie Ziemstwo Kredytowe		Tow. Kredytowe Ziemskie we Lwowie	
Rodzaj emisji	Wartość w milj. zł.	Rodzaj emisji	Wartość w milj. zł.	Rodzaj emisji	Wartość w milj. zł.
a) 4½% listy zast. złotowe konwersyjne (spłacalne do 22/XII.1962 r.)	117,0	a) 4% listy zast. złotowe konwersyjne (spłacalne w ciągu 55½ lat)	37,4	a) 4% listy zast. konwersyjne (z terminem umorz. na 56 lat)	6,7
b) 4% listy zast. złotowe konwersyjne (spłacalne do 22/XII.1962 r.)	9,0	b) 6% rent. listy żytnie ⁶⁾ (spłacalne 1 lipca 1933 r.)	86,0	b) 4½% listy zast. konwersyjne (z terminem umorz. na 52 lata)	0,5
c) 8% listy zast. złotowe spłacalne w 30 lat od terminu wydania pożyczki.	37,4	c) 8% listy zast. dolarowe (spłacalne 1 lipca 1933 r.)	55,0	c) 8% listy zast. dolarowe z terminem umorz. na 16½ lat)	37,8
d) 8% listy zast. dolarowe ⁶⁾ z r. 1914 (spłacalne do 22/XII.1941 r.)	47,5			d) 8% listy zast. dolarowe ⁶⁾ (z terminem umorz. na 33 lat)	3,1
e) 10% obligacje złotowe	6,0				
f) 8% „ „	16,1				
Razem	233,0		178,4		48,1

Łączna wartość tych papierów w wysokości 459,5 milj. zł. wykazuje, iż towarzystwa kredytowe ziemskie odgrywają już znaczną rolę na polu kredytu długoterminowego. Emisje dolarowych listów zastawnych, rozpoczęte w roku 1925, były przeznaczone w przeważnej mierze na zapłatę podatku ma-

²⁾ Zamiana walut obcych według parytetu.

³⁾ 6% rentowe listy żytnie przeliczono według ceny żyta na giełdzie w Poznaniu w ostatnim tygodniu danego roku.

⁴⁾ Za 100 kg żyta płacono na giełdzie pieniężnej w Poznaniu w końcu lat 1924—1928 i 30 czerwca 1928 r. w kolejnym porządku w złotych, będących podówczas w obiegu: 24,25, 22,45, 37,96, 39,42, 47,15 zł.

⁵⁾ Tak np. wartość markowych listów zastawnych, emitowanych przez Poznańskie Ziemstwo Kredytowe przed wojną i w latach 1914—1923 wynosi po przeliczeniu w myśl par. 12—15 ustawy waloryzacyjnej 420,3 milj. zł., ale część z tych pretensyj jest jeszcze dotychczas sporna.

⁶⁾ Przeliczone w/g notowań cen żyta na giełdzie w Poznaniu w ostatnim tygodniu czerwca 1928 r.

jątkowego. Na cele produkcyjne rozpoczęto wydawać pożyczki dopiero w roku 1926. Listy zastawne złotowe wypuszcza tylko Tow. Kredytowe Ziemskie w Warszawie, dwa pozostałe towarzystwa wydają listy żytnie lub dolarowe.

Towarzystwa kredytowe miejskie. Daleko mniejsze znaczenie w zakresie kredytu długoterminowego posiadają miejskie towarzystwa kredytowe, które w ilości 14 dostarczyły przed wojną hipotecznych pożyczek emisyjnych w sumie 965 milj. złotych. Działalność ich w zakresie nowych emisji wzmożła się dopiero w r. 1927/28, jak to wskazuje poniższe zestawienie:

I N S T Y T U C J E	31/XII 1926	31/XII 1927	30/VI 1928
	w milionach złotych		
Tow. Kredytowe m. Warszawy	71,3	84,4	111,2
" " m. Łodzi	3,8	11,8	41,4
Lubelskie Tow. Kredytowe Miejskie	3,5	7,7	11,1
Tow. Kredytowe m. Kalisza	1,6	3,7	7,1
Piotrkowskie Tow. Kredytowe Miejskie . .	3,1	3,7	5,4
Tow. Kredytowe m. Siedlec	0,7	1,7	3,4
" " m. Wilna	3,4	3,2	3,0
" " m. Częstochowy	1,7	1,7	2,7
" " m. Radomia	0,9	1,2	1,2
" " m. Kielc	0,4	0,4	0,4
R a z e m .	90,4	119,5	186,9
W tem skonwertowane listy zastawne . . .	88,6	79,8	88,7

W tabeli tej brak jest czterech przedwojennych towarzystw, które w danym momencie nie działają, ale zarazem nie zostały one prawnie zlikwidowane. W przeciwstawieniu do ziemstw, towarzystwa kredytowe miejskie emitują listy zastawne w złotych obiegowych; ich kurs giełdowy jest niski ¹⁾, notowania nieregularne, obroty słabe, oprocentowanie od 8—10%.

Tow. Kredytowe Przemysłu Polskiego. Przed wojną nie było na ziemiach polskich specjalnej instytucji, poświęconej w pierwszym rzędzie zaspokojaniu potrzeb przemysłu w zakresie kredytu inwestycyjnego. Lukę w tym względzie wypełniła ustawa z 25 listopada 1920 r., powołująca do życia Tow. Kredytowe Przemysłu Polskiego w Warszawie, oparte w swej organizacji na podobnych zasadach współdziałania co ziemstwa. Towarzystwo założone przez właścicieli przedsiębiorstw przemysłowych ukonstytuowało się w maju 1921 r. Państwo przyznało wypuszczonym przez nie listom zastawnym gwarancję do wysokości 20 milj. funtów. W latach inflacyjnych emisja listów zastawnych Towarzystwa natrafiała na trudności z powodu niemożności ulokowania ich na rynkach zagranicznych. Z drugiej strony przemysłowcy, nie mając zapewnionego korzystnego ich zbytu, nie byli wogóle skłonni do obciążania swych nieruchomości. Operacje emisyjne Towarzystwa rozpoczęły się po reformie walutowej z 1924 r. i kształtowały się następująco:

	w milionach złotych			
	31/III. 25 r.	31/XII. 26 r.	31/XII. 27 r.	30/VI. 28 r.
7% listy zast. w £	6.783	12.603	12.191	{ 49.046
8% " " " "	—	350	10.021	
8% " " " \$	—	20.196	18.600	39.462
R a z e m	6.783	33.149	40.812	88.508

Znaczna wyżka emisji w ciągu pierwszego półrocza 1928 r. dowodzi, iż tempo rozwoju Towarzystwa przybrało obecnie większe rozmiary.

Działalność banków akcyjnych kredytu hipotecznego jest stosunkowo nieznaczna i z wyjątkiem Wileńskiego Banku Ziemskiego i Akcyjnego Banku Hipotecznego we Lwowie, inne banki, jak wykazuje poniższe zestawienie, nie ujawniają w tym względzie większej aktywności:

¹⁾ W/g notowań w pierwszej dekadzie września 1928 r. przeciętny kurs wynosił:

8% listów zastawnych Tow. Kredytowego m. Warszawy	73.94 zł
8% " " " " m. Łodzi	66.62 "
10% " " " " m. Radomia	75.75 "
10% " " " " m. Siedlec	75.07 "

I N S T Y T U C J E

	31/XII 1926	31/XII 1927	30/VI 1928
	w milionach złotych		
Wileński Bank Ziemski, Wilno	39,0	38,2	52,4
Akcyjny Bank Hipoteczny, Lwów	13,4	18,3	50,0
Polski Bank Komunalny, Warszawa	0,2	8,7	9,0
Ziemski Bank Kredytowy, Lwów	1,8	1,8	1,8
Ziemski Bank Hipoteczny „	0,3	0,3	0,3
Bank Kredytu Hipotecznego S. A. w W-wie	0,1	0,2	0,04
Razem	54,8	67,5	113,5
W tem skonwertowane listy zastawne . . .	51,9	47,7	47,0

Oprócz długoterminowego kredytu emisyjnego były przed wojną jeszcze inne źródła uzyskania dłuższych pożyczek na cele inwestycyjne, jak np. pożyczki kas oszczędności i osób prywatnych. Obecnie kasy oszczędności nie zajmują się prawie zupełnie tego rodzaju operacjami, a osoby prywatne udzielają pożyczek sporadycznie i na ciężkich warunkach.

Zsumowanie emisji poszczególnych instytucji daje stan długoterminowego kredytu (listy zastawne i obligacje) w Polsce:

W milionach złotych:

	31/XII 1925 r.			31/XII 1926 r.			31/XII 1927 r.			30/VI 1928 r.		
	Skonwertowane listy i obligacje	Nowe emisje	Razem	Skonwertowane listy i obligacje	Nowe emisje	Razem	Skonwertowane listy i obligacje	Nowe emisje	Razem	Skonwertowane listy i obligacje	Nowe emisje	Razem
Ogółem	374,9	267,7	642,6	368,3	354,1	722,4	338,2	713,3	1.051,5	339,3	1.048,2	1.387,5
2 banki państwowe . .	40,4	124,8	165,2	41,9	172,0	213,9	34,1	398,6	432,7	33,1	506,0	539,1
3 Tow. Kredyt. Ziemskie	189,9	131,5	321,4	185,9	144,3	330,2	176,6	214,4	391,0	170,5	289,0	459,5
10 „ „ Miejskich.	± 88,6	± 1,7	90,3	88,6	1,8	90,4	79,8	39,7	119,5	88,7	98,2	186,9
6 akcyj. banków hipotecz.	56,0	2,9	58,9	51,9	2,9	54,8	47,7	19,8	67,5	47,0	66,5	113,5
Tow. Kred. Przem. Polsk.	—	6,8	6,8	—	33,1	33,1	—	40,8	40,8	—	88,5	88,5

Zestawienie powyższe wykazuje, iż długoterminowy kredyt emisyjny, który przed wojną wyrażał się cyfrą 6,6 miliardów obecnych złotych — uległ całkowitemu zniszczeniu. Wartość skonwertowanych listów zastawnych i obligacji stanowiła 31/XII 1925 r. 5,6% stanu przedwojennego i w wyniku stopniowej amortyzacji ulega z roku na rok zmniejszeniu.

Pierwsze, ale niedominujące stanowisko w zakresie nowych emisji zajmują 2 banki państwowe¹⁾. Szybka ewolucja wzrostu uwytadnia się również w działalności ziemstw. Nowe emisje ogółem w krótkim stosunkowo czasie i w ciężkich warunkach zbytu przekroczyły sumę miljarda złotych, co należy uznać jako znaczny sukces.

Gruntowna zmiana w stosunkach kredytu długoterminowego stanie się możliwą dopiero wtedy, gdy spadnie stopa procentowa na rynku pieniężnym, zwiększy się zaufanie do walorów lokacyjnych i ulegną poprawie kursy giełdowe dzięki wzrostowi pojemności rynku wewnętrznego. Wielki wpływ na ożywienie się kredytu długoterminowego wywiera państwowy fundusz gospodarczy „F”, który w przeważnej części lokowany jest w listach zastawnych i obligacjach banków państwowych i ziemstw.

Obecnie toczą się rokowania w kierunku utworzenia centralnej instytucji, która redyskontowałaby papiery wypuszczone przez poszczególne instytucje i pośredniczyła w lokowaniu ich na rynkach zagranicznych. Istniejące bowiem dotychczas rozproszkowanie i dzielnicowość tych zakładów utrudnia przyływ kapitału zagranicznego tą drogą i podraża warunki zbytu przy odosobnionych pertraktacjach.

¹⁾ Należy jednak zauważyć, że z sumy 506 milj. złotych, udzielonych przez nich kredytów w dniu 30 czerwca 1928 r., 163 milj. zł. było pożyczone przez Skarb Państwa na podwyższenie kapitału zakładowego Banku Gospodarstwa Krajowego.